

Tema 1

Soluții

Exercițiul 1

- a) A singur se realizează: $A \cap B^c \cap C^c$
- b) A și C se realizează dar nu și B : $A \cap B^c \cap C$
- c) cele trei evenimente se produc: $A \cap B \cap C$
- d) cel puțin unul dintre cele trei evenimente se produce: $A \cup B \cup C$
- e) cel puțin două evenimente din cele trei se produc: $(A^c \cap B \cap C) \cup (A \cap B^c \cap C) \cup (A^c \cap B \cap C^c) \cup (A \cap B \cap C^c)$
- f) cel mult un eveniment se produce: $(A^c \cap B^c \cap C) \cup (A^c \cap B \cap C^c) \cup (A \cap B^c \cap C^c) \cup (A^c \cap B^c \cap C^c)$
- g) niciunul din cele trei evenimente nu se produce: $A^c \cap B^c \cap C^c$
- h) exact două evenimente din cele trei se produc: $(A^c \cap B \cap C) \cup (A \cap B^c \cap C) \cup (A^c \cap B \cap C^c)$
- i) nu mai mult de două evenimente nu se realizează: $(A \cap B \cap C)^c$

Exercițiul 2

- a) “soțul are mai mult de 40 de ani dar nu și soția sa” = $A \cap C^c$
- b)
 - $A \cap B \cap C^c = \{ \text{soțul are mai mult de 40 de ani dar soția are mai puțin de 40 de ani} \}$,
 - $A \setminus (A \cap B) = \{ \text{soțul are mai mult de 40 de ani iar soția lui este mai în vârstă decât el} \}$,
 - $A \cap B^c \cap C = \{ \text{bărbatul are mai mult de 40 de ani iar soția lui este mai în vârstă decât el} \}$,
 - $A \cup B = \{ \text{sau bărbatul are mai mult de 40 de ani sau femia este mai tânără decât el} \}$
- c) Avem $A \cap C^c \subset (A \cap C^c) \cup (A \cap B \cap C) \cup (A^c \cap B \cap C^c) = B$

Exercițiul 3

- a) Reamintim că $d : X \times X \rightarrow \mathbb{R}$ este o distanță pe X dacă verifică următoarele proprietăți:
 - i) $d(x, y) \geq 0$ (pozitivitate)
 - ii) $d(x, y) = d(y, x)$ (simetrie)
 - iii) $d(x, y) = 0 \iff x = y$
 - iv) $d(x, y) \leq d(x, z) + d(y, z)$ pentru orice $x, y, z \in X$ (inegalitatea triunghiului)

În cazul problemei noastre observăm că $d(A, B) \geq 0$ și că $d(A, B) = d(B, A)$ deoarece $A \triangle B = B \triangle A$. Să presupunem acum că $d(A, B) = 0$. Avem $A \triangle B = (A \cap B^c) \cup (A^c \cap B)$ iar din $(A \cap B^c) \cap (A^c \cap B) = \emptyset$ rezultă că

$$\mathbb{P}(A \triangle B) = \mathbb{P}(A \cap B^c) + \mathbb{P}(A^c \cap B) = 0 \Rightarrow \mathbb{P}(A \cap B^c) = 0 \text{ și } \mathbb{P}(A^c \cap B) = 0$$

de unde $\mathbb{P}(A) = \mathbb{P}(A \cap B) = \mathbb{P}(B)$ deci $A = B$ (a.s.).

Fie $A, B, C \in \mathcal{F}$. Vrem să arătăm că $d(A, B) \leq d(A, C) + d(B, C)$. Considerăm evenimentele elementare $A \cap B \cap C, A^c \cap B \cap C, A \cap B^c \cap C, A \cap B \cap C^c, A^c \cap B \cap C^c$ și $A \cap B^c \cap C^c$, Avem următoarele descompuneri:

$$\begin{aligned} A \Delta B &= (A \cap B^c \cap C) \cup (A \cap B^c \cap C^c) \cup (A^c \cap B \cap C) \cup (A^c \cap B \cap C^c) \\ A \Delta C &= (A \cap B \cap C^c) \cup (A \cap B^c \cap C^c) \cup (A^c \cap B \cap C) \cup (A^c \cap B^c \cap C) \\ B \Delta C &= (A \cap B \cap C^c) \cup (A^c \cap B \cap C^c) \cup (A \cap B^c \cap C) \cup (A^c \cap B^c \cap C). \end{aligned}$$

Observăm că $A \Delta B \subset (A \Delta C) \cup (B \Delta C)$ de unde

$$\mathbb{P}(A \Delta B) \leq \mathbb{P}((A \Delta C) \cup (B \Delta C)) \leq \mathbb{P}(A \Delta C) + \mathbb{P}(B \Delta C)$$

ceea ce arată că d este distanță.

- b) Considerăm evenimentele elementare disjuncte $A \cap B, A \cap B^c, A^c \cap B$ și $A^c \cap B^c$. Avem următoarea descompunere

$$\begin{aligned} A &= (A \cap B^c) \cup (A \cap B) \\ B &= (A^c \cap B) \cup (A \cap B) \end{aligned}$$

de unde obținem că

$$\mathbb{P}(A) - \mathbb{P}(B) = \mathbb{P}(A \cap B^c) + \mathbb{P}(A \cap B) - \mathbb{P}(A^c \cap B) - \mathbb{P}(A \cap B)$$

ceea ce arată că

$$|\mathbb{P}(A) - \mathbb{P}(B)| \leq \mathbb{P}(A \cap B^c) + \mathbb{P}(A^c \cap B) = \mathbb{P}(A \Delta B).$$

Exercițiul 4

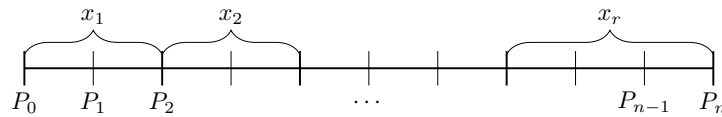

Figure 1: Interpretare geometrică

- Considerăm un segment de dreaptă de lungime n ca și în Fig. 1. O soluție (x_1, x_2, \dots, x_r) a ecuației $x_1 + \dots + x_r = n$ astfel încât x_i sunt numere întregi strict pozitive, corespunde unei descompuneri a acestui segment de dreaptă în r părți de lungime dată de numere întregi strict pozitive. Cele $r - 1$ puncte care determină extremitățile acestor segmente (altele decât P_0 și P_n) trebuie să fie alese din cele $n - 1$ puncte P_1, P_2, \dots, P_{n-1} și acest lucru poate fi făcut în $\binom{n-1}{r-1}$ moduri diferite. Prin urmare numărul de soluții strict pozitive ale ecuației $x_1 + \dots + x_r = n$ este $\binom{n-1}{r-1}$.
- Fie $y_1 = x_1 + 1, y_2 = x_2 + 1, \dots, y_r = x_r + 1$. Observăm că y_i sunt numere întregi strict pozitive și $y_1 + y_2 + \dots + y_r = n + r$. Prin urmare numărul de soluții întregi pozitive ale ecuației $x_1 + \dots + x_r = n$ este egal cu numărul de soluții întregi strict pozitive ale ecuației $y_1 + y_2 + \dots + y_r = n + r$ care am văzut că este egal cu $\binom{n+r-1}{r-1} = \binom{n+r-1}{n}$.

Exercițiul 5

1. (a) Spațiul stărilor Ω este $\Omega = \{(O, b), (O, m), (O, s), (N, b), (N, m), (N, s)\}$.
 (b) Avem

$$\begin{aligned} A &= \text{starea de sănătate a pacientului este serioasă} = \{(O, s), (N, s)\}, \\ B &= \text{pacientul nu este asigurat} = \{(N, b), (N, m), (N, s)\}, \\ B^c \cup A &= \text{sau pacientul este asigurat sau starea acestuia este serioasă} \\ &= \{(O, b), (O, m), (O, s), (N, s)\}. \end{aligned}$$

2. Cum măsura de probabilitate \mathbb{P} corespunde echiprobabilității pe Ω avem că $\mathbb{P}((O, b)) = \mathbb{P}((O, m)) = \mathbb{P}((O, s)) = \mathbb{P}((N, b)) = \mathbb{P}((N, m)) = \mathbb{P}((N, s)) = \frac{1}{6}$, deci

$$\begin{aligned} \mathbb{P}(A) &= \mathbb{P}((O, s)) + \mathbb{P}((N, s)) = \frac{1}{3}, \\ \mathbb{P}(B) &= \mathbb{P}((N, b)) + \mathbb{P}((N, m)) + \mathbb{P}((N, s)) = \frac{1}{2}, \\ \mathbb{P}(B^c \cup A) &= \mathbb{P}((O, b)) + \mathbb{P}((O, m)) + \mathbb{P}((O, s)) + \mathbb{P}((N, s)) = \frac{2}{3}. \end{aligned}$$

3. In acest caz avem

$$\begin{aligned} \mathbb{P}(A) &= \mathbb{P}((O, s)) + \mathbb{P}((N, s)) = 0.1 + 0.1 = 0.2, \\ \mathbb{P}(B) &= \mathbb{P}((N, b)) + \mathbb{P}((N, m)) + \mathbb{P}((N, s)) = 0.1 + 0.3 + 0.1 = 0.5, \\ \mathbb{P}(B^c \cup A) &= \mathbb{P}((O, b)) + \mathbb{P}((O, m)) + \mathbb{P}((O, s)) + \mathbb{P}((N, s)) = 0.2 + 0.2 + 0.1 + 0.1 = 0.6. \end{aligned}$$

Exercițiul 6

- a) Careu: $\frac{\binom{13}{1}\binom{12}{1}\binom{4}{1}}{\binom{52}{5}} = \frac{624}{2598960} = 0.024\%$
- b) Full-house: $\frac{\binom{13}{1}\binom{4}{3}\binom{12}{1}\binom{4}{2}}{\binom{52}{5}} = \frac{3744}{2598960} = 0.14\%$
- c) Trei cărți de același tip: $\frac{\binom{13}{1}\binom{4}{3}\binom{12}{2}\binom{4}{1}\binom{4}{1}}{\binom{52}{5}} = \frac{54912}{2598960} = 2.1\%$
- d) Două perechi: $\frac{\binom{13}{2}\binom{4}{2}\binom{4}{2}\binom{11}{1}\binom{4}{1}}{\binom{52}{5}} = \frac{123552}{2598960} = 4.75\%$
- e) O pereche: $\frac{\binom{13}{1}\binom{4}{2}\binom{12}{3}\binom{4}{1}}{\binom{52}{5}} = \frac{1098240}{2598960} = 42.26\%$

Exercițiul 7

Considerăm evenimentele următoare:

- $A = \{\text{testul considerat este pozitiv}\}$
- $B = \{\text{automobilistul a depășit nivelul de alcool autorizat}\}$

1. Din ipoteză știm că $\mathbb{P}(B) = 0.005$, $\mathbb{P}(A|B) = \mathbb{P}(A^c|B^c) = 0.99$. Vrem să găsim probabilitatea $\mathbb{P}(B|A)$.
 Avem

$$\begin{aligned} \mathbb{P}(B|A) &= \frac{\mathbb{P}(A \cap B)}{\mathbb{P}(A)} = \frac{\mathbb{P}(A|B)\mathbb{P}(B)}{\mathbb{P}(A|B)\mathbb{P}(B) + \mathbb{P}(A|B^c)\mathbb{P}(B^c)} \\ &= \frac{\mathbb{P}(A|B)\mathbb{P}(B)}{\mathbb{P}(A|B)\mathbb{P}(B) + [1 - \mathbb{P}(A^c|B^c)](1 - \mathbb{P}(B))} = \frac{0.99 \times 0.005}{0.99 \times 0.005 + 0.01 \times 0.995} \approx 0.332. \end{aligned}$$

2. Căutăm p așa încât $\mathbb{P}(B|A) = 0.95$. Am văzut că $\mathbb{P}(B|A) = \frac{p\mathbb{P}(B)}{p\mathbb{P}(B) + (1-p)(1-\mathbb{P}(B))}$ de unde

$$p = \frac{(1 - \mathbb{P}(B))\mathbb{P}(B|A)}{(1 - \mathbb{P}(B))\mathbb{P}(B|A) + (1 - \mathbb{P}(B|A))\mathbb{P}(B)} = \frac{0.995 \times 0.95}{0.995 \times 0.95 + 0.05 \times 0.005} \approx 0.99973.$$

3. Știm că $\mathbb{P}(B) = 0.3$, prin urmare $\mathbb{P}(A) = \mathbb{P}(A|B)\mathbb{P}(B) + \mathbb{P}(A|B^c)\mathbb{P}(B^c) = 0.99 \times 0.3 + 0.01 \times 0.7 \approx 0.304$ și

$$\mathbb{P}(B|A) = \frac{\mathbb{P}(A|B)\mathbb{P}(B)}{\mathbb{P}(A|B)\mathbb{P}(B) + \mathbb{P}(A|B^c)\mathbb{P}(B^c)} \approx 0.9769,$$

de unde tragem concluzia că testul este mult mai fiabil în această situație.

Exercițiul 8

1. Considerăm evenimentele următoare:

- $A_i = \{\text{suma celor două zaruri la cea de- a } i\text{-a aruncare este } 5\}$
- $B_i = \{\text{suma celor două zaruri la cea de- a } i\text{-a aruncare este } 7\}$

Evenimentul E_n se scrie

$$E_n = (A_1^c \cap B_1^c) \cap (A_2^c \cap B_2^c) \cap \cdots \cap (A_{n-1}^c \cap B_{n-1}^c) \cap A_n.$$

Aplicând independența avem că

$$\begin{aligned} \mathbb{P}(E_n) &= \mathbb{P}((A_1^c \cap B_1^c) \cap (A_2^c \cap B_2^c) \cap \cdots \cap (A_{n-1}^c \cap B_{n-1}^c) \cap A_n) \\ &\stackrel{\text{indep.}}{=} \mathbb{P}(A_1^c \cap B_1^c) \times \mathbb{P}(A_2^c \cap B_2^c) \times \cdots \times \mathbb{P}(A_{n-1}^c \cap B_{n-1}^c) \times \mathbb{P}(A_n) \\ &= \mathbb{P}(A_1^c \cap B_1^c)^{n-1} \mathbb{P}(A_n). \end{aligned}$$

Observăm că spațiul stărilor la cea de-a n -a lansare este $\Omega = \{(i, j) | 1 \leq i, j \leq 6\}$ și probabilitatea ca suma celor două zaruri să fie 5 este $\mathbb{P}(A_n) = \frac{4}{36}$, deoarece cazurile favorabile sunt $\{(1, 4), (2, 3), (4, 1), (3, 2)\}$. Obținem de asemenea că probabilitatea ca suma să nu fie nici 5 și nici 7 la prima lansare este $\mathbb{P}(A_1^c \cap B_1^c) = \frac{26}{36}$, deoarece situațiile în care suma este 7 sunt $\{(1, 6), (2, 3), (3, 4), (4, 3), (5, 2), (6, 1)\}$.

În concluzie, probabilitatea evenimentului

$$A = \{\text{suma } 5 \text{ (a fețelor celor două zaruri) să apară înaintea sumei } 7\}$$

este

$$\begin{aligned} \mathbb{P}(A) &= \mathbb{P}\left(\bigcup_{n=1}^{\infty} E_n\right) = \sum_{n=1}^{\infty} \mathbb{P}(E_n) = \sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{26}{36}\right)^{n-1} \frac{4}{36} \\ &= \frac{1}{9} \sum_{n=0}^{\infty} \left(\frac{13}{18}\right)^n = \frac{1}{9} \frac{1}{1 - \frac{13}{18}} = \frac{2}{5}. \end{aligned}$$

2. Fie F_n evenimentul ce corespunde la: *în primele $n - 1$ aruncări nu a apărut nici suma 2 și nici suma 7 iar în a n -a aruncare a apărut suma 2* și C_i evenimentul ce corespunde la suma celor două zaruri la cea de-a i -a aruncare este 2. Avem

$$F_n = (C_1^c \cap B_1^c) \cap (C_2^c \cap B_2^c) \cap \cdots \cap (C_{n-1}^c \cap B_{n-1}^c) \cap C_n$$

și probabilitatea lui $\mathbb{P}(F_n)$ este

$$\begin{aligned} \mathbb{P}(F_n) &= \mathbb{P}((C_1^c \cap B_1^c) \cap (C_2^c \cap B_2^c) \cap \cdots \cap (C_{n-1}^c \cap B_{n-1}^c) \cap C_n) \\ &\stackrel{\text{indep.}}{=} \mathbb{P}(C_1^c \cap B_1^c) \times \mathbb{P}(C_2^c \cap B_2^c) \times \cdots \times \mathbb{P}(C_{n-1}^c \cap B_{n-1}^c) \times \mathbb{P}(C_n) \\ &= \mathbb{P}(C_1^c \cap B_1^c)^{n-1} \mathbb{P}(C_n). \end{aligned}$$

Avem $\mathbb{P}(C_n) = \frac{1}{36}$ (deoarece doar $(1, 1)$ ne dă suma 2) și $\mathbb{P}(C_1^c \cap B_1^c) = \frac{36-7}{36} = \frac{29}{36}$. Prin urmare probabilitatea evenimentului căutat, pe care îl notă cu B , este

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(B) &= \mathbb{P}\left(\bigcup_{n=1}^{\infty} F_n\right) = \sum_{n=1}^{\infty} \mathbb{P}(F_n) = \sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{29}{36}\right)^{n-1} \frac{1}{36} \\ &= \frac{1}{36} \sum_{n=0}^{\infty} \left(\frac{29}{36}\right)^n = \frac{1}{36} \frac{1}{1 - \frac{29}{36}} = \frac{1}{7}.\end{aligned}$$

Exercițiul 9* ¹

Fie partiția $\Pi = \{A_1^{\varepsilon_1} \cap A_2^{\varepsilon_2} \cap \dots \cap A_n^{\varepsilon_n} \mid \varepsilon_1, \dots, \varepsilon_n = 0, 1\}$, unde $A^\varepsilon = A$ dacă $\varepsilon = 1$ și $A^\varepsilon = A^c$ dacă $\varepsilon = 0$. Atunci $\mathcal{F} = \mathcal{A}(\{A_1, \dots, A_n\})$ (algebra generată de $\{A_1, \dots, A_n\}$) coincide cu algebra generată de Π , prin urmare orice element din \mathcal{F} poate fi scris ca o reuniune finită (și disjunctă) de elemente din Π (De ce?). Astfel, pentru $B_1, \dots, B_m \in \mathcal{F}$ există $\alpha_1, \dots, \alpha_{m'} \in \Pi$ așa încât să avem

$$\sum_{i=1}^m c_i \mathbb{P}(B_i) = \sum_{i=1}^{m'} c'_i \mathbb{P}(\alpha'_i).$$

Este evident că implicația $a) \implies b)$ este adevărată. Reciproc, să presupunem că inegalitatea dorită este adevărată pentru orice măsură de probabilitate cu $\mathbb{P}(A_i) = 0$ sau 1 pentru toți $i \in \{1, 2, \dots, n\}$. Avem deci că

$$\sum_{i=1}^{m'} c'_i \mathbb{P}(\alpha'_i) \geq 0 \quad (1)$$

pentru toate măsurile de probabilitate cu $\mathbb{P}(A_i) = 0$ sau 1, $\forall i \in \{1, 2, \dots, n\}$, prin urmare $\mathbb{P}(\alpha_i) = 0$ sau 1 pentru toate elementele α_i din Π (toți atomii). Alegând P așa încât $\mathbb{P}(\alpha_i) = 1$, pentru un i fixat, și $\mathbb{P}(\beta) = 0$ pentru $\beta \in \Pi$, $\beta \neq \alpha$ ² avem $c'_i \geq 0$ ($i = 1, 2, \dots, m'$). Asta garantează că relația (1) rămâne valabilă pentru orice măsură de probabilitate.

Exercițiul 10*

Conform rezultatului demonstrat în exercițiul anterior, este suficient să verificăm relațiile din enunț pentru măsurile de probabilitate \mathbb{P} care verifică $\mathbb{P}(A_1) = \dots = \mathbb{P}(A_l) = 1$ și $\mathbb{P}(A_{l+1}) = \dots = \mathbb{P}(A_n) = 0$, cu $0 \leq l \leq n$.

Prin urmare, fie $0 \leq l \leq n$ și \mathbb{P} care verifică relațiile de mai sus. Dacă $l = 0$ atunci cele două formule sunt evident adevărate ($0 = 0$). Să presupunem că $l \geq 1$ și că $1 \leq i_1 < i_2 < \dots < i_k \leq n$, $k \geq 1$. Dacă $i_k \leq l$ atunci $\mathbb{P}(A_{i_1}) = \mathbb{P}(A_{i_1}) = \dots = \mathbb{P}(A_{i_k}) = 1$ de unde avem că

$$\mathbb{P}(A_{i_1} \cap A_{i_2}) = \mathbb{P}(A_{i_1}) + \mathbb{P}(A_{i_2}) - \mathbb{P}(A_{i_1} \cup A_{i_2}) = 2 - 1 = 1$$

și prin inducție se poate arăta că $\mathbb{P}(A_{i_1} \cap \dots \cap A_{i_k}) = 1$ (altfel se poate folosi inegalitatea lui Bonferroni). Dacă $i_k \geq l + 1$ atunci $0 \leq \mathbb{P}(A_{i_1} \cap \dots \cap A_{i_k}) \leq \mathbb{P}(A_{i_k}) = 0$. Prin urmare $\mathbb{P}(A_{i_1} \cap \dots \cap A_{i_k}) = 0$ sau 1 după cum $\{i_1, i_2, \dots, i_k\}$ este sau nu submulțime a lui $\{1, 2, \dots, l\}$. Obținem astfel că suma S_k^n este egală cu numărul de submulțimi $\{i_1, i_2, \dots, i_k\} \subset \{1, 2, \dots, l\}$, adică $S_k^n = \binom{l}{k}$.

Pentru a arăta identitatea de la punctul a) să observăm că pentru $l < r$ avem $V_n^r = 0$, pentru că $LHS = V_n^r = \mathbb{P}(B)$ unde

¹Exercițiile cu * sunt suplimentare și nu sunt obligatorii

²putem găsi o asemenea măsură de probabilitate deoarece odată ce am ales $\mathbb{P}(\alpha_i) = 1$ am ales și valorile pentru $\mathbb{P}(A_j)$

$$B = \{ \text{exact } r \text{ dintre } A_1, \dots, A_n \text{ se realizează} \}$$

$$= \bigcup_{1 \leq i_1 < i_2 < \dots < i_r \leq n} \left[\bigcap_{i \in \{i_1, \dots, i_r\}} A_i \cap \bigcap_{j \in \{1, 2, \dots, n\} \setminus \{i_1, \dots, i_r\}} A_j^c \right]$$

iar $\mathbb{P} \left(\bigcap_{i \in \{i_1, \dots, i_r\}} A_i \cap \bigcap_{j \in \{1, 2, \dots, n\} \setminus \{i_1, \dots, i_r\}} A_j^c \right) = 0$ (cum $l < r$ cel puțin una din A_i are probabilitate 0).
 De asemenea, să observăm că $S_{r+k}^n = \binom{l}{r+k} = 0$ deci membrul drept

$$RHS = \sum_{k=0}^{n-r} (-1)^k \binom{r+k}{k} S_{r+k}^n = 0$$

și concluzionăm că $LHS = RHS = 0$.

Dacă $l \geq r$ atunci membrul drept devine

$$RHS = \sum_{k=0}^{n-r} (-1)^k \binom{r+k}{k} S_{r+k}^n = \sum_{k=0}^{n-r} (-1)^k \binom{r+k}{k} \binom{l}{r+k}$$

$$= \sum_{k=0}^{l-r} (-1)^k \binom{r+k}{k} \binom{l}{r+k} = \binom{l}{r} \sum_{k=0}^{l-r} (-1)^k \binom{l-r}{k}$$

unde pentru $r = l$ avem $RHS = 1$ iar pentru $r < l$ avem $RHS = 0$. În același timp membrul stâng este tot egal cu 1 atunci când $l = r$, pentru că $\mathbb{P}(A_1 \cap A_l) = 1$ și 0 atunci când $l > r$. Ultima egalitate rezultă din faptul că în descompunerea evenimentului B apar evenimentele de tipul $\bigcap_{i \in \{i_1, \dots, i_r\}} A_i \cap \bigcap_{j \in \{1, 2, \dots, n\} \setminus \{i_1, \dots, i_r\}} A_j^c$ în care cel puțin unul dintre A_i și A_j^c este de probabilitate 0. Conform problemei precedente avem rezultatul dorit.

Punctul b) se face în mod similar.